ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկաի համար տարեկան 4 տոլար Քաղդր.
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար արկն. 20 ֆրանկ
Տնօրէնութիւնն լինք կը վճարէ փոստի ծախքը։
Բաժնորդագրութիւնները կը սկսին ամսագլուխներէն (1 Յուն. Տ.ի) և կանխիկ վճարելի են։ Վերյամենայ և եռամենայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին, առանց ուշ յաւելման բաժնեդրամայ։
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հեռեալ հասցէով՝ M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia* MARSEILLE (France)

Գ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2

1887 ՕԳՈՍՏՈՍ 20

ՕԳՈՍՏՈՍ 8 (Հ. Տ.)

ՇԱԲԱԹ

Կը հրատարակուի Շբթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ

Խմբագրութիւն, երէկ հարկ համարի, համաձայնելով և կամ մասամբ միայն կընհրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն։
Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրներն։
Յանուցմունք կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau dela Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ւր կը տանի այս ընթացք. — Արի՛ մի զարմանար։—Նամակ Թիւրքիահն (Վան). —Նամակ Թիւրքիահն (Ատանա). — Ջելթուն կրակի տրուած. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Ռուսիոյ կողմնն սպառնալիքներ Տաճկահայաստանի դէմ. —Պուլկարիա. — Արտասահմանի յարեր.—Յանուցմունքներ. —Բանասիրական (Ներսէս Ս. Պատրիարքի ատենաբանութիւնը Հայկական խընդրին վրայ)։

ՈՒՐ ԿԸ ՏԱՆԻ ԱՅՍ ԸՆԹԱՑՔ

Լրագրի պաշտօնն է խոհակուեղ լսել ու դէպքը, քաջալերել օգտակարն և քննադատել ջնասակարն։ Անոնք որ ժԹ դարի մէջ տակաւին միջնադարեան դաղափարներով կապրին, անոնք որ թէեւ Եւրոպայի մէջ կը բնակին, բայց չեն տեսներ թէ Եւրոպայի մէջ մտածելը իւր ազատ քրիստոնեայ թիւններով ինչ մեծ օգուտներ տուած է, այդպիսիները կը կարծեն թէ հրատարակագրի պաշտօնն է բարձրը ձեռքը խունկ ծխել անդադար այս և այն անձերի, մինչև անդամ երէկ բոլորովին ջնասակար դարձած լինի նոցա ընթացք, մինչեւ անդամ երէկ յայտնուի որ նոքա խարեբայները են ան., բաւական է որ դրանուին մի քանի միամիտներ որոնք իրենց անհատական կեանքի, անհատական գործերի նեղ շրջանակէն դուրս ուրիշ բանի խելքերնին չհասնելով, շլացած լինին այդպիսիների մեծամտութիւններէն և անպարծութիւններէն։

Եւրոպարնակ այնպիսի Հայեր կան եղեր որոնք կը դանդատին թէ ինչո՞ւ Արմենիան քննադատութիւններ կը գրէ ազգային այլ և այլ դործերի և գործիչներուն վրայ, ինչո՞ւ համար մի միայն լաւ լաւերը չտար և գէշ լուրերն ալ կը հրատարակէ ան։ Գուցէ մի քանի հեռատես ընթերցողներին անհատական պիտի թուի այս տեսիհան վրատութիւն Եւրոպարնակ Հայերի կողմէն, գուցէ նոքա կարծեն թէ Եւրոպարնակ Հայերն ինչպէս գաղանդ դպրոցներն և, ասա՛ղ, Արմենիան դպրոցներն անդամ, այդ օրհնեա՛լ հողեր որոնք մեր հայրենակիցներուն քրտինքովն ու արիւնովն ոռոգուած են այնչափ անգամ, այն անիծեալ պատերազմական արհեստի բոլոր աւերումներուն և տարապարներուն մէ թատր դարձան։ Օսմանեան ազգը, իւր ցեղի յատուկ բնազդով ոգեւորուած, պահ մի յաջողեցաւ յետ մղել իւր սոսկալի թշնամին և իւր արի դիմադրութեամբ զարմացուց աշխարհ. բայց վերջապէս պարտաւորեցաւ դիջանիլ իրմէ գերազանց մի զօրութեան առջեւ և Ռուսիոյ յաղթական բանակներն մէկ կողմէն եկան հասան մինչեւ Արմենիոյ մայրաքաղաքը և միւս կողմէ նոյն իսկ կայսրութեան մայրաքաղաքի սեմին առջեւ։ Խաղաղութեան ժամը հնչեց իսկոյն. բանակցութիւններ սկսան Գըզանլըգի մէջ և խաղաղութեան նախնական պայմաններն դրուեցան Ադրիանուպօլսի մէջ։ Այնուհետեւ պէտք է չուտով սկսէին խաղաղութեան բանակցութիւնները։

Ո՞վ կրնայ երբէք դիմադրել Նիւթական ոյժին երբ մանաւանդ իւր ձեռքի տակ ունենայ մի միայն բարոյական ոյժ։ Նաեւ, ոչ ոք զօրութիւն ունի իրերի ընթացքը փոխելու։

Հարկ չկար մի գերագոյն իմացականութիւն ունենալ և ո՛չ ալ ընդարձակ հրջհայեցողութիւն, նշմարելու համար որ երկրին դրութիւնը բոլորովին պիտի փոխուէր և անոր հետ մէկտեղ պիտի փոխուէին բոլոր քրիստոնեայ հասարակութիւններն Թիւրքիոյ գոյութեան պայմանները։ Մէկ խօսքով, յայտնի վտանգ կար իմ աչքի առջեւ, ինչպէս և ամենն աչքին առջեւ. Հայեր, իբրեւ ժողովուրդ, պիտի անվերեւութանային և ոչնչանային, եթէ չմտածէին իրենց գոյութեան պայմաններն հաստատելու մասին։ Հարստահարութեան խնդիրն աւելի ծանր մի խնդիր, կեանքի և մահի մի խնդիր երեւան կելնէր մեզ համար։

Խաղաղութեան ընդհանուր պայմաններն յիշատակութիւն անգամ չէին ածեր Հայերի մասին և վերջնական խաղաղութեան պայմաններն ալ ի հարկէ պիտի կնքուէին միեւնոյն սահմանների մէջ։ Ցուսահատական մի վիճակ էր այդ դրեթէ և չեմ գիտեր թէ ինչպէս մենք բոլորովին չյուսահատուեցանք։ Անկարելի է ինձ նկարագրել այն վարանման զգացումը որ այդ ժամանակ կը տիրէր Ազգին վրայ և որ, թոյլ տուէք ինձ ասել, զգացի ես իմ հոգուս և իմ բոլոր էութեանս մէջ։ Զգացի նաեւ այն սոսկալի պատասխանատուութիւն որ կը ծանրանար իմ վրայ այդ սոսկալի ժամի մէջ վասն զի ազգը իւր Երեսփոխանների միջոցով ինձ յանձնած էր իւր բաղդ։ Յաջողելու համար սովորական միջոցների վրայ մտածել աւելորդ էր այլ եւս և ապահելու ժամանակ չկար։ Ես կրնայի ժողովի կանչել ձեզ և ձեր առջեւ սեւէ պատասխանատուութեան տակ մնալէ զիս ազատել, հեռու կենալով ինքնին սեւէ նախաձեռնութիւն անելէ. ես կրնայի դործել գոռվրած են Եւրոպացիներն ջնասակար կողմերն, նոյնպէս օրինակ առած կը լինին նոցա ազատասիրութենէ ևն։ Բայց գործնականն այն է որ մենք մինչեւ իսկ նամակներ ստացած ենք խելացի հայրուած եւրոպարնակ Հայերէ որոնք կը գանդատին թէ ինչո՞ւ քննադատութիւններ կը հրատարակէ Արմենիան հայրենասիրական գործերուն և գործիչներուն վրայ, թէ ժողովուրդը իւր գէշ դրութիւն իմանալով կը յուսահատի, թէ ճշմարտութիւնը ծածկելով պէտք է ամեն բան փայլուն և շլայուցիչ գոյներով նկարագրել. վերջապէս մէկ խօսքով, այդ պարոններուն կարծիքով, ճշմարիտ հայրենասէրը լինելու համար պէտք է երդեր խաբել ժողովուրդը, պէտք չէ երբէք ջնասակար կողմերն ցոյց տալ, պէտք է միշտ դալեստեներ կարդալ և երբէք քննադատութիւններ չանել որովհետեւ մեր ազդ դեռ տղայ է երդեր, կը յուսահատուի երդեր։ Այդպէս մտածողներ այնչափ միամիտ լինել կը ձեւանան որ կը կարծեն թէ աշխարհի վրայ ամեն բան բարի է, չար մարդ չկայ, չար կիրք չկայ, չար դպրոցներ չկան, ջնասակ ուղղութիւններ չկան բնաւ որպէս ուղեն տիրապետել դործերի ընթացքին վրայ և որպէս զբաղեցնել, որոց դէմ բարձրել հարկ լինի։

Ի՞նչ կարելի է գործել այսպիսի դրութեան մէջ ուր մէկ կողմէ կը տեսնես այս աստիճան անհամեմատ միամիտներ կամ կատարեալ անտարբերներ, իսկ միւս կողմէ՝ կեղծաւոր գործիչներ, պարագաներէն օգտուա քաշել ուզող վարպետորդիներ, անպարծութեամբ միայն ուռած մեծցած խնամատարներ ևն։

Ո՞ւր պիտի տանի մեզ այս ընթացք։

Մարդ կը զարմանայ երբ մտածէ թէ ինչ աստիճան բթացած պէտք է լինին քաղաքական–բարոյական զգացումները մեր ազդի մէջ, որ ոչ սակաւ կը գտնուին այնպիսի անձեր, իրենք ղիրենք ազդասէր, հայրենասէր, ծանրագլուխ և խելացի համարող

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՄԵՆ. Տ. Տ. ՆԵՐՍԷՍ

Հայրենասէր Պատրիարքի ատենաբանութիւնը Հայկական խնդրին վրայ

Ներսէս 1878 Յուլիս 21/2 Օգոստոսի Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին

(Շար. 1 Թիւէն)

Կայսերական կառավարութիւնը չընդունեց Գերագանաժողովի որոշումներն և մենք Հայերս պատճառ չունէինք գանդատելու, տեսնելով որ Ֆ. Դուռը կը մերժէր բացասիկ պատասխանութիւններ տալու և մասնաւոր բարէկարգութիւններ անելու սկզբունքը որոնց արդիւնքը պիտի լինէր աւելցնել մեր վիճակի դառնութիւնը, աւելի ծանր տուրքեր դրուելով մեր վրայ և այս երկրի կառավարութեան իւր մէջ ունեցած դէշ տարրները աւելի բեւեռանելով մեր վրայ քան թէ յառաջ։ Բայց մի դժբաղդութիւն, մի աւելի մեծ պատուհաս, պատերազմը եկաւ տարածուեցաւ ամբողջ երկրին վրայ։ Օսմանեան կառավարութիւնը այս մեծ պատերազմէ յառաջ արդէն բանեցուցած էր իւր ոյժեր Պօսնիոյ, Հէրսէքի և Պուլկարիոյ ապստամբութիւններուն դէմ. կանոնաւոր մի կռիւ բացած էր Մօնթէնէկրօի և Սերպիոյ իշխանութիւններուն դէմ որոց օգնութեան կը թռչէին կուդային սլաւներն ամեն կողմէ առանց մի պաշտօնական հանդամանք ունենալու և Օսմանեան կառավարութիւնը լռեցուցած էր ատոնց պնդքեր։ Վերջապէս, Պուլկարիոյ արտասահմանի յարեր.—Յանուցմունքներ. —Բանասիրական (Ներսէս Ս. Պատրիարքի ատենաբանութիւնը Հայկական խընդրին վրայ)։

ՈՒՐ ԿԸ ՏԱՆԻ ԱՅՍ ԸՆԹԱՑՔ

Լրագրի պաշտօնն է խոհակուեղ լսել ու դէպքը, քաջալերել օգտակարն և քննադատել ջնասակարն։ Անոնք որ ժԹ դարի մէջ տակաւին միջնադարեան դաղափարներով կապրին, անոնք որ թէեւ Եւրոպայի մէջ կը բնակին, բայց չեն տեսներ թէ Եւրոպայի մէջ մտածելը իւր ազատ քրիստոնեայ թիւններով ինչ մեծ օգուտներ տուած է, այդպիսիները կը կարծեն թէ հրատարակագրի պաշտօնն է բարձրը ձեռքը խունկ ծխել անդադար այս և այն անձերի, մինչև անդամ երէկ բոլորովին ջնասակար դարձած լինի նոցա ընթացք, մինչեւ անդամ երէկ յայտնուի որ նոքա խարեբայները են ան., բաւական է որ դրանուին մի քանի միամիտներ որոնք իրենց անհատական կեանքի, անհատական գործերի նեղ շրջանակէն դուրս ուրիշ բանի խելքերնին չհասնելով, շլացած լինին այդպիսիների մեծամտութիւններէն և անպարծութիւններէն։

Եւրոպարնակ այնպիսի Հայեր կան եղեր որոնք կը դանդատին թէ ինչո՞ւ Արմենիան քննադատութիւններ կը գրէ ազգային այլ և այլ դործերի և գործիչներուն վրայ, ինչո՞ւ համար մի միայն լաւ լաւերը չտար և գէշ լուրերն ալ կը հրատարակէ ան։ Գուցէ մի քանի հեռատես ընթերցողներին անհատական պիտի թուի այս տեսիհան վրատութիւն Եւրոպարնակ Հայերի կողմէն, գուցէ նոքա կարծեն թէ Եւրոպարնակ Հայերն ինչպէս գաղանդ դպրոցներն և, ասա՛ղ, Արմենիան դպրոցներն անդամ, այդ օրհնեա՛լ հողեր որոնք մեր հայրենակիցներուն քրտինքովն ու արիւնովն ոռոգուած են այնչափ անգամ, այն անիծեալ պատերազմական արհեստի բոլոր աւերումներուն և տարապարներուն մէ թատր դարձան։ Օսմանեան ազգը, իւր ցեղի յատուկ բնազդով ոգեւորուած, պահ մի յաջողեցաւ յետ մղել իւր սոսկալի թշնամին և իւր արի դիմադրութեամբ զարմացուց աշխարհ. բայց վերջապէս պարտաւորեցաւ դիջանիլ իրմէ գերազանց մի զօրութեան առջեւ և Ռուսիոյ յաղթական բանակներն մէկ կողմէն եկան հասան մինչեւ Արմենիոյ մայրաքաղաքը և միւս կողմէ նոյն իսկ կայսրութեան մայրաքաղաքի սեմին առջեւ։ Խաղաղութեան ժամը հնչեց իսկոյն. բանակցութիւններ սկսան Գըզանլըգի մէջ և խաղաղութեան նախնական պայմաններն դրուեցան Ադրիանուպօլսի մէջ։ Այնուհետեւ պէտք է չուտով սկսէին խաղաղութեան բանակցութիւնները։

Ո՞վ կրնայ երբէք դիմադրել Նիւթական ոյժին երբ մանաւանդ իւր ձեռքի տակ ունենայ մի միայն բարոյական ոյժ։ Նաեւ, ոչ ոք զօրութիւն ունի իրերի ընթացքը փոխելու։

Հարկ չկար մի գերագոյն իմացականութիւն ունենալ և ո՛չ ալ ընդարձակ հրջհայեցողութիւն, նշմարելու համար որ երկրին դրութիւնը բոլորովին պիտի փոխուէր և անոր հետ մէկտեղ պիտի փոխուէին բոլոր քրիստոնեայ հասարակութիւններն Թիւրքիոյ գոյութեան պայմանները։ Մէկ խօսքով, յայտնի վտանգ կար իմ աչքի առջեւ, ինչպէս և ամենն աչքին առջեւ. Հայեր, իբրեւ ժողովուրդ, պիտի անվերեւութանային և ոչնչանային, եթէ չմտածէին իրենց գոյութեան պայմաններն հաստատելու մասին։ Հարստահարութեան խնդիրն աւելի ծանր մի խնդիր, կեանքի և մահի մի խնդիր երեւան կելնէր մեզ համար։

Խաղաղութեան ընդհանուր պայմաններն յիշատակութիւն անգամ չէին ածեր Հայերի մասին և վերջնական խաղաղութեան պայմաններն ալ ի հարկէ պիտի կնքուէին միեւնոյն սահմանների մէջ։ Ցուսահատական մի վիճակ էր այդ դրեթէ և չեմ գիտեր թէ ինչպէս մենք բոլորովին չյուսահատուեցանք։ Անկարելի է ինձ նկարագրել այն վարանման զգացումը որ այդ ժամանակ կը տիրէր Ազգին վրայ և որ, թոյլ տուէք ինձ ասել, զգացի ես իմ հոգուս և իմ բոլոր էութեանս մէջ։ Զգացի նաեւ այն սոսկալի պատասխանատուութիւն որ կը ծանրանար իմ վրայ այդ սոսկալի ժամի մէջ վասն զի ազգը իւր Երեսփոխանների միջոցով ինձ յանձնած էր իւր բաղդ։ Յաջողելու համար սովորական միջոցների վրայ մտածել աւելորդ էր այլ եւս և ապահելու ժամանակ չկար։ Ես կրնայի ժողովի կանչել ձեզ և ձեր առջեւ սեւէ պատասխանատուութեան տակ մնալէ զիս ազատել, հեռու կենալով ինքնին սեւէ նախաձեռնութիւն անելէ. ես կրնայի դործել գործ ձեռնադրութեան ժամանակ Աստուծոյ առջեւ կատարած ուխտերնին վերանորոգեցին, ուխտ՝ անձնուէր լինելու Ազգին։

(Շարունակելի)

անձնը որոնք կը գտատպարտեն մի ազատական խմբագրութիւն թէ ինչո՞ւ չուզեր խարել ժողովուրդը։ Ասոնք կըսեն թէ մենք քո լրագրի բաժնորդ կը գրուինք և ուրախութեամբ կուտանք տարեկան 20, մինչև իսկ 40 ֆրանգ բաժնորդագին, բայց այն պայմանով որ յանձն առնես մեզ խաբել, մեզ համար աշխատողների օխալ ընթացքը չյուցնել մեզ և վարդապետն երանիների մէջ անցուանել տալ մեզ մեր բոլոր ժամերը։ Ա. յապխոխ ազգասէրները կը նեմանին ափիոն կընել վարժուած եգիպտացիներին որոնք ափիոնի զօրութեամբ անոյշ քունի մէջ ընկղմած կը յափշտակուին երջանկութեան երազներէ և առտիկ կը նեղանան, կը բարկանան երբ մէկը ուզէ իրենց ուշադրութիւն դարձնել երեւակայական աշխարհէն իրական աշխարհին վրայ։

Բայց ո՞ւր կը տանի մեզ այս ընթացք երբ մեր հայրենասէրները, մեր պարծիները եւս կուզեն ափիոնով թմրիլ երջանկանալ քան թէ իրական կեանքի դժուարութիւններին դէմ դնել։

Մենք այն առտիճան թեթեւ կերպով կը նայինք հայրենիքի վերակենդանութեան պարծին վրայ որ առանց մեր մէջ մի զօրութիւն գոյացնելու, առանց մեր մէջ կազմակերպելու հայրենասիրական գործ, մի քանի յօդուածներ հրատարակել տալով Հայրքի խեղճ դրութեան մասին Ֆրանսական կամ Եւրոպական այլ լրագիրների մէջ, կը կարծենք որ Ֆրանսացիներն և կամ այլ Եւրոպացիները կը յուզուին և մենք հանգիստ կեցած տեղերնիս անանք զօրաբանակներ կը գրկեն Թիւրքին դէմ Հայաստանը ազատելու համար և կամ կը միջնորդեն ռուս տերութեան մօտ որ Հայաստանը ազատէ . . . ։ Օտարներին վրայ յոյս դնելու գաղափարներով կը մեռցանենք հայ ազգին միտքը և այդպիսի երկրորդական, չաճենք խարէական, յոյսերով կը թուլացնենք, կը սպանենք անոր մէջ ինքնօգնութեան և զոհողութիւններ անելու նորարծարծ ջանքերն։ Մինչեւ անգամ խեղճ Համաուածներն մեր մէջ տակաւին չեն հասկցած, թէ օտարներէ օգնութեան դիմելէ յառաջ մի ներքին այժ գոյացնելու ենք մեր մէջ։ Երեսուն տարիներէ ի վեր, և մանաւանդ Ներսէս Պատրիարքի օրերէ, բազմաթիւ գրութիւններ հրատարակուեցան Հայերին վերաբերեալ, եւրոպական դրէթէ ամեն լեզուներով. այդ աշխատութիւն նոր չէ մեր մէջ, բայց մինչեւ այժ դեռ չենք հասկցած թէ ինչ փորձառական դասեր պէտք էր առնել տակէ . . . ։

Ո՞ւր կը տանի մեզ այս ընթացք երբ անտարբերութիւնն ու տգիտութիւնը կը տիրեն հրապարակի վրայ, երբ կեղծիքը կը յաղթէ ճշմարտութեան և երբ, փոխանակ ինքնօգնութեան ղգայումը քաջալերելու, աւելի կը ջանան մեր սիրտերը և յոյսերը ամրապնդել օտարներին։ Մ. Փ.

ԱՐԻ՛ ՄԻ՛ ՁԱՐՄԱՆԱԼ

Արի՛ մի՛ զարմանար այս ամբրիկացի հայերու գործին։ Միացեալ Նահանգներու պէս մի քաղաքակիրթ երկրի մէջ ապրիլ և միայն մեռնելու թապի և չնորհակալական խնդրով ըղբաղիլ . . . ։ Տարօրինակ չէ՞ այս։ Զարմանալի չէ՞ այս Նիւ–Եորքի և Ձէրզի–Սիթիի հայ ընկերութիւններու վարմունքը որ այսքան առենէ ի վեր ամերիկացիներ խնդիրներու համար գործ առած են և առանց ամչնալու կուզեն Արմենիայի էջերը զոհել հատատելու համար թէ մեռելաթաղի պաշտօնապէ՞ս հրաւիրուած էին ձէրզիցիները, թէ չնորհակալութիւն յայտնուած է անոնց անուն։

Հապա Եւրոպայի մէջ կրթուած այնքան համալսարանականները . . . ասոնք ինչ լրած են ի պատիւ իրենց դասին։ Բժշկական, հողագործական կամ իրաւագիտական ասպարէզներու մէջ գանազան տեղեր ընթացատար եղող ուսանողներէն ո՞րը իրական ծառայութիւն մը մատուցած է իր ազգին կամ գիտութեան։ Հայաստանի վրայ մեր ունեցած ցանցառ տեղեկութիւնները կը պարտինք միայն Եւրոպայի ճամբորդներու։ Մերոնցմէ ո՞վ պտրտած է Հայաստան գայն ուսումնասիրելու համար գիտական զանազան տեսակէտներով կամ գէթ անգամ մը տեսնելու համար այն երկիրը զոր իրենց հայրենիք կը կոչեն և զոր միայն անունով կը ճանչնան։ Զարմանալի չէ՞ այս։

Մինչ եւրոպական Պուլղարիայի հայերուն վրայ որ Եւրոպայի մօտ և Պօլսի կուշտ կապրին, բայց միայն տարին տեսակէտ վարժարաններ ունին։

Վերջապէս, պէտք չէ՞ զարմանալ այս Երուսաղէմի պարապի խնդրի վրայ որ ամեն կրօնական խնդիրներու պէս դժուարալոյծ կամ անլուծանելի է։ Երեք տարի երեքական ղուրուշ աւելցնելով գաւառահարնակ հայոց դիւանական տուրքին վրայ և մատ մը դրամ ալ Պօլսեցիներէն հատաքելու դիտաւորութիւնով պարտքէ պիտի ազատուէր Երուսաղէմի վանքը որ միայն պարտք արտադրել գիտէ։ Ոտիկաններ հատաքեցին գաւառացիներու վճարելիք բաժինը։ Իսկ Պօլսեցիներ իրենց մատ չեն վճարած դեռ և կառավարութիւնն ալ գաւառացիներէն հատաքածէն բան մը չէ վճարած Պատրիարքարանի։ Արդ այս վիճակի մէջ Բարեվիճակ Պատրիարք ինդրած է կառավարութիւնէն որ տարի մ՛ալ գաւառացիներէն յաւելուածական 3 ղրուշի տուրքը հատաքուի . . . որով Երուսաղէմի պարտքը ամբողջովին վճարելու հարկաւոր գումարը դանձուած կը լինի կառավարութեան դրամարկղի հաշուեսեւորին մէջ . . . ։ Ի՞նչ անուն կուտան այս տեսակ վարմունքի որ խեղճ վանցի չինականը Երուսաղէմի պարտքը բառնալու համար վճարէ թէ իր բաժին և թէ Պօլսեցի ազանները որ կերպով մը պատճառ եղած է այդ պարտքի գոյացման։

ԿՈՐԻՒՆ

1887 յուլիս 14/26, Վան

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Վան, 14/26 յուլիս 1887

Ամերիկացիներէն Օտեան Գէորգի և Յովհաննէս Քանքանեանի մայրերն իրենց ստորագրութեամբ և 200է ա. ւելի բառերով պետրատիր մը հեռագրեցին Վեհ. Սուլթանին իրենց որդւոց ազատութեան համար։ Ամերիկացիներն անտանելի խեղճ դրութեան մէջ կը գտնուին, ինչպես գիտէք, պրն. Միքայէլ Նալպանեան ամերիկացի է Ամասիայ (Ղոնեան Նահանգին մէջ)։ Պրն. Գէորգ Օտեան՝ Ամերիկան ուր բնաւ հայ չկայ և 3 օրի չափ հեռի է Ամերայէն։ Պրն. Յովհաննէս Քանքանեան՝ Իւրքիւպ որ 6 ժամ հեռի է Արապիոնէն։ Ուրեմն ամիս եղաւ որ պատել են և թէեւ երաշխաւոր տուած կրնան ազատ պըտրտիլ քաղաքին մէջ, բայց մինչեւ այժմ անգործ ձեացած կը թափառին այնտեղ խեղճութեամբ։ Վանի նոր նահանգապետը որ այդ ամերիկացիներն անմեղութեանն տեղեկացած է, խօսք տուած է մօտ օրէն նոցա ազատութեան, բայց դեռ բան մը չէ եղած։

Քիւրտ յեղափոխականներէն Տրպազ ազան որ Հայոց հատուցած վնասները և անոնց գանգատանոց պատճառով քաղաք բերուած բանտարկուած էր, երաշխաւորութեամբ գուրս եղած էր քաղաքէն։ Այժմ իւր երաշխաւորի հետ մէկտեղ փախած է քաղաքէն և մի քանի մարդեր ըսպանած է Ազատի կողմեր։ Ո՛վ գիտէ ինչ չարիքներ պիտի հատցնէ գարձեալ Հայոց որ իրեն բանտարկութեան պատճառ եղան։

Երեսուն տուն (իբր 100 անձինք) հայ քրիստոնեաներ չարաքէ մ՛ի վեր իրենց երկրէն գաղթելով եկած են ատա ի Վարագ հող խնդրելու ուր եթէ չտանան, Ազատ պիտի երթան, ինչպես որ Կողանցիք գնացած գիւղ չինած են հոն քիւրտ Մահմատ Կոխի (Մուսա աղայի ընկերներէ մին) մրիպա (1) գառնալով, որին 3 տարիէն վերջ իրենց եկամտաներու հարիւրին 20ը պիտի վճարեն իբր վարձ։

Արարատ Թաղին մէջ Խանիկեանները կաշխատին գարձեալ խռովութիւններ հանել։ Թաղին ժողովուրդը Թաղ. խորհրդէն վաւերացեալ հանրագրով խնդրած էր Խան ժողովէն որ Պ. Յովհաննէս Տ. Գէորգեան քահանայ ձեռնադրուի իրենց Թաղի։ Խանիկեաններն որ մի քանի անձ միայն ունին իրենց հետեւող, կերթան Առաջնորդարան և Դեր. Ալէքսիճեան Սրբազանին անվայել խօսքեր ուղղելով կը պնդեն որ չձեռնադրուի այդ անձ որովհետեւ Նահանգապետ Ազան մարդերէն է եղեր։ Այլ անոր փոխարէն կուզեն որ ձեռնադրուի Պրն. Յովհաննէս Բարաղամեան որին հակառակ է այժմ ժողովրդի մեծամասնութիւնը։ Սրբազանը տեսնելով ասոնց անվայել ընթացքը, կըստիպուի ճանրել Խանիկեանը Առաջնորդարանէն։ Խնդիրը դեռ որոշ վախճան մ՛առած չէ։

Վան այժմ փոքր ի շատէ հանդարտած է Վալի փաշայի և Ս. Գրիգորիս Ալէքսիճեանի ջնորհիւ։ Ժողովուրդը երկուքէն ալ գոհ է։ Գրիգորիս Սրբազան միւնոյն ժամանակ վարագայ Փոխ–վանահայր կարգուած լինելով Խրիմեան Ս. Հայրիկի կողմէն, վանքի գպրոցի տրտաքին պատերն քակել տալով մեծ գպրոց մը պիտի չինէ։ Դպրոցներն հետզհետէ բարեկարգ վիճակի մէջ դնելու ջանքեր կան։ Այդ ջանքերու նախաձեռնութիւնն ունեցած են առ այժմ Արարատ և Յոյնկոյանների թաղերն։ Ամբարքի մէջ կիրակօրեայ մի վարժարան ալ բացուած է այժմ ուր 70է չափ աշակերտներ կուգան դաս առնել կիրակի օրեր։

Նահանգապետ փաշան քաղաքը բարեզարդելու կաշխատի։ Արդէն քաղաքի դռնէն մինչեւ Խաչփոլան՝ փայտէ ցիցերի վրայ լապտերներ հաստատել տուած է որոնք գիշերներն վառելով կը լուսաւորեն այդ պողոտայն։ Նոյնպէս քաղաքի դռնէն մինչեւ Խրիմեան Ս. Հայրիկի տան առջեւ մի գեղեցիկ խճուղի չինել կը տայ, որ հետեւորէն այս տարի չը պիտի կրնայ ատարել։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

—

Առտնա, 18/30 յուլիս 87

Այս տարի երկրագործութեան տպորդին Ջալուն պատճառաւ ժողովրդեան հաշուառութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ. գաղթականութիւնը տակաւին կը շարունակէ, այգինները մնասած չմշնալու վրայ են, առեւտուրը իրականապէս գադրած է, Ջուացածը ձեւակերպութիւն մ՛է միայն։ Անցեալները հարիւրաւոր ապրանքներ ամեն օր կը դիմէին կառավարութեան դուռը պաշտօնէից գութը հայցել իւրեանց հաշուառութեան վրայ և հա՛յ կը պտտային. այս գիմումներուն ապարդիւն ճնալը տեսնող աղբատ կիները ի վերջոյ տիպուեցան չուկայ երթալու և խանութներէն ինչ որ տեսնեն՝ յափշտակելու. չուկայի մէջ մեծ խառնակութիւն մը կը տիպի, խանութպաններն մեծաւ տարտափով ի՛տիպին խանութները դոցելու։

Ա յսքան անվայել եղելութեան առջեւ տեղւոյս կուսակալ Բայիֆ փաշայի անտարբերութիւնը զարմանալի բան էր. Նորին վսեմութիւնը տեղս ժամանելէն ի վեր՝ ոչ թէ իր փոխարկ պաշտօնի վերաբերեալ տեղային խնդիրներով զբաղեալ էր, այլ իր կանանոցի մէջ հինգ չորս գեսը և տղոց մուճակները կարելու ձեւերու գործերով ժամանակ անցուցած և բոլոր գործերը այս ու այն պաշտօնէից քմահաճոյքին թողած լինելուն պատճառաւ, խեղճ մարդը այսպիսի ծանր պարագաներու առջեւ բոլորովին շուարած մնացած էր։

Միքիւնան Աւետիս անուն մի հը-

(1) Մրիպաները հող չուներ, այլ իբր ճորտեր ուրիշի հողի վրայ աշխատելով, եղած բերքին մէկ մասը իրենք կը ստանան, մնացած մասն ալ հողատէրը։ Խմբ.

ռումէական–հայ որ կառավարութեան թարգմանի պաշտօնը ունի առանց տեղեակ լինելու ա՛չ գաղղիերէնի և ա՛չ ալ թուրքերէնի, իր պաշտօնը կատարելէ առնի՝ ժէզուիթ կղերականի մը դերը կը կատարէր, իր ևրեւակայած բոլոր այժերը՝ հայ ազգին ներշնչանքներ ընելու յատկացնելով։ Այս կառավարին լուրեր կը հաղորդէ որ իրր թէ այս բոլոր ոգևորները անտեղի են, ընդհակառակը հայեր են, թէ կառավարութեան դիմաց կեցողները հայեր են, շուկայ յարձակողները նաեւ հայ կիներն են, թէ առանց տեղւոյս հայ մեծամեծներէն քաղկացեալ մի գործիչի դրգռութեամբ կըլլան և թէ այսպիսի ձեռնարկութիւններ կառավարութեան դէմ սպառնալիքներ յարուցանելու քաղաքական դիտաւորութեամբ մը կը կատարուին ևլլ.։

Կառավարը որ այս բոլոր զրպարտութեանց հատատ ընդդիմելու բնաւ չվարանիր, կ'ուզի ինք եւս կատածոտ աչքերով հայիլ հայերուն և վտանգ մը դուշակել այն ամէն գործոյ մէջ որոնք կը վերաբերին հայերուն։ տեղւոյս մեծամեծներէն կը կանչէ 8–10 հոգի, բոլիսներու միջոցաւ և գոմանք ալ դիշերանց. շատ մը սպառնալիքներ կընէ նոցա, առարկելով թէ իրենք լինին յիշեալ ձախորդութեանց պատճառները. հարկ եղած պատասխանները արուած են։

Թէեւ իշխանութիւն ժողովրդեան կառավարը հրաժարած այս չարիքու դէպի Կ. Պոլիս մեկնած է, սակայն Սիվլիեանի աշխատութիւնք իրենց արժանի վարձատրութիւնն չատացան տակաւին . . .։

ԶԷԹՈՒՆ ԿՐԱԿի ՏՐՈՒԱՆՔ

Կիլիկիոյ Ամեն. Մկրտիչ Ս. Կաթողիկոսն Կ. Պոլսի Պատրիարքարանին ուղուած մի հեռագիր կիմացնէ թէ Զէյթունի մէջ հրդեհ եղած և ամբողջ գիւղաքաղաքը բոցաճարակ դարձած է։

Մանրամասնութիւնները յայտնի չեն դեռ։ Բայց հաւանական է թէ այն ճնշող ձեռք որ Վանի, Բաղէշի, Տարոնի Թարահիսարի և այլ հայարբնակ տեղերի մէջ հրդեհներ ծագեցնելով, Հայերին նիւթապէս անկման և թշուառութեան պատճառ եղած է, իր կատաղութիւնը դեռ լռացուցած է նաեւ Զէյթունի մէջ։

ՀԱՑԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Վեհ. Կաթողիկոսին հրամանով Թիւրքիոյ վիճակներէն էջմիածնի ճեմարանը ղրկուելիք 12 աշակերտներն պիտի ընտրուին հետեւեալ վիճակներէն. Ակն, Ամասիա, Աբարկիր, Եզեռնիա, Երզնկա, Մուշ, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Տրապիզոն, Քարբերդ, Կիլիկիա և մեկն ալ Ռումանիայէն։

—Մեր ընդհերցողներէն յայտնի է որ Զմիռնի թեմերէն Մանիսայի հովիւ Եահպաշլեան Յակոբ վարդապետի պատճառով մեծ խռովութիւն ծագած է Մանիսայի մէջ։ Այս վարդապետ որ յոյս ունէր Մանիսոյ դերը ոտնձնել էջմիածնի մէջ եթէ Զմիռնի առաջնորդ Մելքիսեդեկ Սրբազան կամ ոչխիկոս լինէր, չէ դադրած գեռ կաթոլիկոսութեան դէմ անպատուաբեր և անհնազանդ մի ընթացք ունենալէ։ Արդէն «Արեւելեան Մամուլ»ին մէջ կամ ոչխիկոսական խնդրի մասին իւր հրատարակած մէկ յօդուածին համար, Պատրիարքարանի խառն ժողովը հրաւիրած էր զինք Կ. Պոլիս գալ և բացատրութիւն տալ խառն ժողովին առջեւ. Զմիռնի առաջնորդ Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս Պատրիարքարանէն իրեն ղրկուած բազմաթիւ նամակներուն և հեռագիրներուն հակառակ, չմոզուց պրեահպաշլեան վարդապետը Կ. Պոլիս երթայ և մինչեւ իսկ գործը այն աստիճանի հասուց որ Եահպաշլեան վարդապետ Մանիսայի եկեղեցւոյն մէջ ինք Մակար կաթոլիկոսի անունը չէր յիշատակելէ զատ, Պատրիարքարանի խառն ժողովին և Զմիռնի հրօճական ժողովի հրահանգին համեմատ Մակարի անունն յիշատակող քահանայներն ինք անձամբ ծեծած և իւր արբանեակներուն ալ ծեծել տուած էր որով ժողովրդին մէջ մեծ խռովութիւն ծագած և Մանիսայի եկեղեցին փակուած էր։

Այժմ Պատրիարքարանի խառն ժողովը նկատելով որ Մելքիսեդեկ Սրբազան գոնէ ատ կէտ նկատի չուզէր առնել որ իւր անուն գոյքակատութեան առիթ կը գտանայ և թէ անհանգստութիւն էր որ Ն. Գերապատուութիւն այնպիսի ընդհայրի մէջ գըտնուի որպէս թէ Մանիսոյ իւր կաթոլիկոսական ամուսանիստ տեղն եղած լինէր, վերջապէս խառն ժողովը նկատելով որ Մելքիսեդեկ Սրբազան բացարձակ կերպով կը պաշտպանէ և կը քաջալերէ Եահպաշլեան վարդապետի անկարգութիւնները, Պատրիարքին միջոցով «Լծապրիկ» ղրկած է Դատական և Կրօնական գործերի նախարարին, կառավարութեան ձեռքով Մանիսոյէն Կ. Պոլիս բերել տալու համար Եահպաշլեան վարդապետը։

Ռուսիոյ կողմէն սպառնալիքներ Տաճկահայաստանի դէմ

«Կալէդ սը Մօրթու» լրագիրը յայտնելով իւր գայլայլի Պուլկարիոյ Փերտինանտ իշխանի վարմունքին դէմ, կը յորդորէ ռուս կառավարութեան ազգու միջոցներու դիմել։ «Պուլկարիոյ դրաւումը, կը յարէ համապատասխան թերթը, առ այժմ կարևոր չէ և բաւական է յայտարարել Բ. Դրան որ երկդիմի դեր կը խաղայ, թէ երբ ինք կարգապահութիւնը չը վերահաստատէ Պուլկարիոյ և Արեւելեան Րումելիի մէջ ճշդիւ հետեւելով Պերլինի դաշնագրի պայմաններուն, Ռուսիա պատասխանատու պիտի ճանչէ ինքզինք այդ դաշնագրի բռնադարձմանը համար Բոսպորիի իշխանին ձեռքով որ ամբողջ Եւրոպային բախտախնդիր և յափշտակիչ մէկը ճանչցուած է։» «Կալէդ»ը կը վերջացնէ իւր յօդուածը, առաջարկելով Տրապիզոնի և Էրզրումի դրաւումը Ռուսիոյ կողմէն։

ՊՈՒԼ ԿԱՐԻԱ

Թրքնօվան կը հեռագրեն որ Իշխանը օգոստ. 16ին Կապրովա հասեր է։ Իրեն կը հետեւին քսան կառքեր և մի խումբ հեծելազօրք։ Օգոստ. 17ին Երբ-քա պիտի հանդի և մի կարճ հանդիստ պիտի առնէ։ Խեամակալները ձեռնած են Թրքնօվա։ Նախարարներն Պ. Պ. Մ/Պօլիօֆ, Մ/Բանդրի, Բէմբօֆ և Զօնչօֆ միայն ընկերացած են Իշխանին։

— Կ. Պօլսէն օգոստ. 17ին եկած մի հեռագրի նայելով, արտաքին գործերի նախարարի խորհրդական Տատեան Ալբերին էֆէնտին որ իրր արտասովոր պատուիրակ Սօֆիա պիտի երթար Բիզա պէյի տեղ, տակաւին մեկնած չէ։ Երկի իսկ իւր մեկնելու թուականը որոշուած չէր։ Սակայն Ռուսիա ամեն ճիդ կը թափէ արգիլելու համար Օսմանեան նոր պատուիրակի մեկնումը և երկարաձգել Բիզա պէյի յետ կոչուելուն յառաջ եկած վիճակը։ Սոյդ աղբիւրէ առնուած լուրերի համեմատ, Ռուսիա թելադրած է Բ. Դրան Պուլկարիան պինուորական այժմ դրաւելու ձեռնարկել իւր հետ միասին։ Գործերի այս վիճակի մէջ, Ալբերին էֆէնտի Սօֆիա պիտի երթայ օրինական կարգապահութիւնը հաստատելու համար, եթէ ոչ Թիւրքիա և Ռուսիա պիտի համաձայնին խառն դրաւման համար։ Բայց Սուլթանի հաստատ գաղափարն է պինուրական ուժով չմիջամտել Պուլկարիա։ Ուրեմն կարելի է նախատեսել թէ Ռուսիոյ այս առաջարկութիւն սրտի ընդունելութիւն պիտի կրնայ գտնել։

— Բ. Դուռը կիրակի օր մի շրջաբերական ղրկած է մեծ պետութիւններուն, խնդրելով որ յայտնեն իրենց տեսութիւնները և կարծիքները Պոպուրկի իշխանին Պուլկարիա հանելուն վրայ։ Ո՛չ մի պատասխան չէ եկած դեռ, սակայն ոչինչ կը յուսայուն այս նոր խորհրդակցութենէ։

Անձնապէս, Սուլթանի վրայ լաւ տպաւորութիւն ձգած է Բոպուրկի իշխանին իրեն ղրկած հեռագիրը որ խիստ վայելուչ և յարգական ճաշակ էր։ Թէեւ Սուլթանը չէ պատասխանած, բայց պիտի ընդունէը կատարուած իրողութիւնը, եթէ Ռուսիան չվնասէ։

—Պ. Տը Կիէրսի հեռագիրը որով կը բողոքէ Բոպուրկի իշխանի ընտրութեան և անոր Պուլկարիա երթալուն դէմ, հաղորդուած է բոլոր կառավարութիւններուն։ Օսմանեան քաղաքական ակումբներուն մէջ կը կարծուի որ այս հեռագիրը կընայ ծանր հետեւանքներ ունենալ։

— Փերտինանտ իշխանը գնդապետ Մուրթ քուրօֆը որ միայն գնդապետի տեղակալ էր։

— «Տէյլի Նիւզ» Պերլինէն տեղուած մի հեռագրէ կիմանայ որ Ռուսիոյ բողոքը և «Կալէդ սը Լ'Ալեմաններ տիւ Նօր»ի երկկ հրատարակած նոյնիմաստ յօդուածը արդիւնք են այն տեսակցութեան որ իշխան Պիսմարք և կոմս Շուվալով ունեցան անոյշ ուրբաթ օր։

— Պերլինէն «Թայմզ»ին կը հեռագրեն. «Ամանիա թէեւ ռուսական կառավարութեան համակարծիք է Բօպուրկի իշխանի վարմունքի պօրինաւորութեան մասին, բայց միւք չունի բնաւ գուրս երթել ցայժմ պահած կրաւորական դիրքէն, ոչ ալ նպաստել Ռուսիոյ շահերին։

—«Սպառնապատ»ի նայելով, Ռուսիա պետութիւններուն ղրկած է մի նոր շրջաբերական, յանուցանելով որ նա պաշտօնական յարաբերութիւն չպահէ Բօպուրկի իշխանին հետ և խնդրելով որ տեղեկութիւն հաղորդուի իրեն թէ պետութիւնները իրենց Սօֆիոյ դործակատարներուն ինչ հրահանգ տուած են։

— Երկկ Վիէննայէն եկած լուրեր կիմացնեն որ պետութիւնները պիտի պատասխանեն Թիւրքիոյ շրջաբերականին։ Իրենց համեմատ պատասխանները պիտի հաստատեն որ պետութիւնները համակարծիք են թէ Պերլինի դաշնագրին հակառակ է Բոպուրկի իշխանի Պուլկարիա դանուիլը. բայց ոչ մի պետութիւն, ի բաց առեալ Ֆրանսա թերեւս, չպիտի բողոքէ ապդուութեամբ։ Գալով Պուլկարիոյ մէջ օրինական կարգապահութիւնը վերահաստատելու խնդրին, հաւանական է որ պետութիւնները չպիտի համաձայնին այս մասին։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Թիւրքիոյ Սպարապետութեան Դուռէն հրման գնացած է կարգին չորրորդ զօրաբանակի հրամանատարին որ աչքէ անցունելով ասկեան ահմանագլուխներուն ամրոցները, մի տեղեկագիր ղրկէ անոնց մասին Կ. Պոլիս։

— Վաճառական Պ. Կատկովի տէղ զօրավար Չէրնայէվ խմբագրապետ անուանուած է «Մոսկովսկի Վէտեմոստ»ի լրագրին։ Զօրավարը սաստիկ հակառակորդ է պանսլաւիստներուն։

— Ալմանիոյ և Աւստրիոյ կայսրներուն հաշիւներուն մէջ իրարու հետ տակաւին յետոյ, հաւանական կը կարծուի այժմ որ կոմս Բիսմարք մի տեսակցութիւն ունենայ իշխան Պիսմարքի հետ Ֆրիտրիխսրուհեի մէջ, երբ իշխանը առողջանալով վերադառնայ Քիսինժէնէն։

— Լոնտոնէն հեռագրած են երկկ թէ 11,000 ոպայ և զօրք պիտի ղրկուին Հնդկաստանի բանակին ոյժը աւելցնելու համար։ Մալթայէն և Եգիպտոսէն ալ հետեւակազօրի երկու վաշտեր պիտի երթան Հնդկաստան, օգոստի և հոկտ. մէջ։

ՎՐԻՊԱԿ

Նախորդ թուին մէջ Կատկովի հա-մար «Մոսկովսկի Վէտօմոսթի» լրա-պրի խմբագրապետ ըսելու տեղ՝ սը-խալմամբ գրուած է «Նովոյէ Վրե-միա»ի։

— Ի տարեշրջանի 92րդ թուին մէջ գրուած էր թէ Հոլանտայի մէջ այժմ 2 հայ միայն կը գտնուին, եր-կուքն ալ Նոր Ջուղայեցի։ Վերջէն մեզ հաղորդուած տեղեկութեան հա-մեմատ, մեր այդ պատուարժան հայ-բնակիչներէ մին միայն որ վաճա-ռականութեամբ կը զբաղի, բուն Նոր-Ջուղայեցի է և միւսն՝ Լայպցիկի հա-մալսարանի ուսանողն, Նոր-Ջուղա-յու պատակ է՝ Ջամալէն այնտեղ ե-կած։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

COMITÉ DES CONCOURS POÉTIQUES
DU MIDI DE LA FRANCE
Anciens concours poétiques de Bordeaux

APPEL AUX POÈTES

Le trente-neuvième concours poétique ouvert en France le 15 Août 1887, sera clos le 1er Décembre 1887. Vingt médailles, or, argent, bronze seront décernées.

Demander le programme, qui est envoyé *franco*, à M. Evariste CARRANCE, président du Comité, 6, rue du Saumon, à Agen, Lot-et-Garonne. — Affranchir.

CONTES GRIVOIS

Par ÉVARISTE CARRANCE

Un petit volume in-18 ; prix **0,50** centimes.

Si vous voulez rire à vous tordre, achetez les CONTES GRIVOIS. Il y a dans ces pages légères une gaieté inextinguible, un parfum rabelaisien qui s'associe aux mets épicés qu'adoraient les disciples d'Epicure Il faut lire et relire : *La voix d'en haut Les grands pendards, La soupe du proviseur, Les baisers rendus* et *La tournée de Monseigneur.*

Adresser, pour recevoir le petit volume franco, 0,50 cent. à M. le Directeur de la *Revue Française*, à Agen.

BIBLIOGRAPHIE

L'AVENIR DE NOS ENFANTS, par Elysée Reclus. Prix franco : 10 centimes. En vente à la *Librairie des Deux-Mondes*. Paris, 17. rue de Loos, Xe arrondissement.

Cette page éloquente du grand penseur socialiste est une des plus belles qui aient été écrites contre l'asservissement dont l'enfance est victime.

L'humanité du lendemain dépend toujours de l'état dans lequel ont évolué les jeunes générations de la veille.

Conclusion de l'auteur : « Apprenons à les élever de manière à les développer dans la santé physique et morale la plus parfaite. » Nous voudrions voir cette intéressante brochure entre les mains de tous ceux de nos amis qui s'occupent des questions sociales en général et particulièrement des questions d'enseignement.

ՀԱՅԿԵԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆ

Marseille, rue Beauvau 7

ՊՐՆԳՔ. ԲՕՆԻ ԵՒ ԼԱՋԱՐ

Պատիւ ունին ծանուցանել այն բո-

լոր ճանապարհորդներուն, որոնք կը փափաքին Մարսէյլ գալ, թէ պատ-րաստ են դիւրութիւններ ընծայել իջեւանի, ճաշարանի իրենց փափա-գած սահմանին համեմատ և ծա-նօթութիւններ տալ երկաթուղինե-րու և շոգենաւերու և այլնի նկատ-մամբ և ի հարկին առաջնորդել ա-նոնց։ Ա յս առթիւ կը ծանուցուի թէ բացի ֆրանսերէնէ, արեւելեան լե-զուներն եւս կը խօսուին այն սրճա-րանին մէջ, ուրուն տպակիներուն վրայ գրուած կայ հայերէն խոշոր տառե-րով «Հայկեան Սրճարան»։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Ամերիկաի խմբագրատունը ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերն ո-րոնք իրենց առջեւ նշանակուած դի-ներով կը դրկուին ուզողներին, փոս-ի ծախքը խմբագրատունէն վճար-ուելով։ Մատակը կանխիկ չվճարուած գիրք չդրկուիր։ Կարելի է տասակ դրկել մանուա-փոստով կամ ֆրանսական նա-մականշիններով (timbres-poste)։ Նոյնպէս և ամերիկեան տոլար թղթադրամով (1 տոլարը 5 ֆրանգի հաշուով)։

1. ՐԱՖՖԻ—ԿԱՅԾԵՐ. Ա և Բ հա-տորները։

Ա գռավին վիպագիր պրն. Րաֆֆիի դարձերին մէջ առաջին տեղը կը գրա-ւեն ԿԱՅԾԵՐը։ Այս գիրքը կը ծանօ-թացնէ ընթերցողը առաջական և պարզական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրական տե-ղեկութիւններ կուտայ քուրդերի ղա-նաղան ցեղերի և հայերի դրութեան, վարքի և բարքի մասին։ Նա ցոյց կը տայ այն ծրագիրը որին պէտք է հե-տեւին Հայաստանի մէջ գործել ու-զողները։ Մի խօսքով, թէ՛ իբր ազ-գային ընական վիպասանութիւն և թէ՛ իբր հայրենասիրական գործու-նէութեան վարդապետարան և ծրա-գիր, արժան է որ գտնուի այս գիրքը ամեն հայրենասէր Հայի տունն։

Գինն Ա. հատորին 7 ֆր. Բ հատո-րին 8 ֆր. և 50 *սանթիմ*։ Երկու հա-տորներն միասին դնողին 15 ֆր.։

2. ՐԱՖՖԻ—ՓՈՒՆՋ. Ա և Բ հատոր-ներ (Ա. հատորը կը պարունակէ Րաֆ-ֆիի ոտանաւոր բանաստեղծութիւն-ները և Բ հատորն իւր գրած մի քանի վէպերն)։ Երկու հատորներն միասին 10 ֆր. և 50 *սանթիմ*։

3. ՐԱՖՖԻ — ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱ-ԿԱՐԱՆՆԵՐ. Ա և Բ հատորներ (Այս հետաքրքրաշարժ գրուած որի հե-րոսները երեւան կուգան նաև «Կայ-ծեր»ին մէջ, ընթերցողին կը ծանօ-թացնէ խաչագողներուն գործադ-հնարագիտութիւններն)։ Երկու հա-տորներն միասին որոց մէջ ամփոփ-ուած են Ա, Բ, Գ և Դ մասերն, 9 ֆր.։

4. ԴԱՄԱՌ–ՓԱՓԻՈՍ — ԲԱՆԱՍ-ՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. (Ազգային առաջ-նակարգ բանաստեղծ Ռ. Պատկան-եանցի ազատաչունչ և հրահանգիչ բանաստեղծութիւնները կը պարու-նակէ. սկիզբն գրուած է հեղինակին պատկերը)։ 2 ֆր.

5. ԴԱՄԱՌ-ՓԱՓԻՈՍ—ԱԶԱՏ ԵՐԳԵՐ. (Գամառ–Փամփոսի «բանաստեղծու-թիւններ»էն Ազատ երգերի մասը ա-ռանձին տետրակով տպագրուած), 20 *սանթիմ*։

6. ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ — ՎԱՆԳՈՑԺ. (Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի գրած պատաշարժ, խրատական և տպատա-չունչ տետրակը 1876ի վանի հրդե-հին նկատմամբ)։ 70 *սանթիմ*։

7. Գ. ՍԱՐՈՎԵԱՆՑ — ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. (Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է իմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ինչպէս սկսեր է իւր ազգ, ո՛րտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ինչպէս եկեր հասեր է մեր օրերը, ո՛րոնք և-ղած են իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառները և այլն։ Գէորգ Աբովեանց որ Տփղիսի Ներ-սիսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատ-մութեան ուսուցիչ էր և որ յանկարծ մի օր, չգիտցուիր ինչ կերպով, ան-յայտացած է, իւր աւանդած դասե-րի համառօտութիւնը գրի վրայ ամ-փոփած և թողած էր։ Այդ «Հա-մառօտութիւն Հայոց ազգի պատ-մութեան»ը որ մինչեւ այժմ երբորդ տպագրութեան արժանացած է, ի սկզբան կուտայ տեղեկութիւններ Հայաստանի հին աշխարհագրութեան վերաբերեալ և պատմութիւնն ալ այն-պիսի ոճով կանէ որ չնեղակայացնէր միայն թագաւորների կռիւները, այլ և կը պատկերացնէ հայ ժողովրդի վիճակը)։ 2 ֆր.

8. ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՊ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ — ՆԻ-ԿՈԼ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (Պատմութիւն գա-ղթին Հայկազանց Լեհաստանի և Կա-թոլիկութիւն)։ 1 ֆրանգ

9. ԳԱԲՐԻԷԼ ԵՊ. ԱՅՎԱԶԵԱՆի գրած ԼՍԱՐԱՆ անուն հետաքրքրական տետրակ-նեըն որոնք հոգեշահ պատմու-թիւններ և օգտակար տեղեկութիւն-ներ կուտան, կը ծախուին իւրաքան-չիւրը 35 *սանթիմ*

Ա. Պատմութիւն վարուց Մեծին Ներսէսի Հայրապետին մերոյ։

Բ. Կատանդնուպոլսոյ առումն յՕսմանեանց յամի Տեառն 1453։

Գ. Եգիպտոսի հնութիւնները։

10. Ա. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ — ՀԱՅՐԵՆԱ-ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. (Պատկերազարդ ձեռ-նարկ աշխարհագրութեան). 2 ֆր.

11. ԵԶՆԻԿ ՓՂՆՑ. ԵՐԶՆԿԵԱՆՑ — ՁՕՑՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԳԱՐԱՆ Հայ դպրոցների համար (Աւժ. Տ. Եզնիկ քահանայն որ հայկական ձայնագիր-

բութեան ուսուցիչ է Տփղիսի Ներ-սիսեան վարժարանին, 172 երեսներէ բազկացած այս երգարանի մէջ ժո-ղոված և հրատարակած է ազգային 104 երգեր, անոնց եղանակներն ալ ձայնագրելով հայկական նշաններով)։ 2 ֆր. 80 *սանթիմ*)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Եւրոպաի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վը-րայ արած խորհրդածութիւններով կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ երեւանցի մի հայ ազգկան հաստատամտութիւնը մահմէտական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանա-ծի հաւատարիմ մնալու համար), 30 *սանթիմ*.

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ (Հայ գիւղացիների բուն վիճակը որ չատերին անծանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացնէ), 20 *սանթիմ*.

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՅԵԼԻ (Հայաստանի պատմութեան ցանկացող մի Հայի մտքին առնել դրուած), 40 *սնթմ*։

ԼԵՒՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՔ

Կիլիկիաի վերջին թագաւոր Լեւոն Լուսինեանն որ կը համբյն Փարիզ ի Սէն–Տընի կեդեսանինեանց վանքին մէջ, չիմին պատկերը կը պահուի «Արմէ-նիա»ի խմբագրատունը։ Շիմին վրայ կայ, տապանագրէն զատ, և Լեւոն Թագաւորի արձանը։

Պատկերի գինն է 60 *սանթիմ*։ Խմբագրութիւնն կը վճարէ փոստի ծախքը։

ՀԱՅՔ ՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶԴՈՒՄ

ՓՈՐՁի խմբագրապետ Մեծ. Պրն. Աբգար Յովհաննէսեանի կարդացած մի հրապարակական դասախօսու-թիւնն է Հայկական խնդրին նկատ-մամբ Թիֆլիսի ժողովարանին մէջ 1879 թ. մայիսի 17ին։ Կը ներկայացնէ Եւրոպացիների նկատողութիւնները Հայերի մասին և կը նկարագրէ Լոն-տոնի Անգլօ–Հայկական Մամանաժողո-վի արած մերձենալը 1878 յունիսին, Հայկական խնդրին համար։ Կը ծախ-ուի «Արմենիա»ի խմբագրատունն։ Գինն է 1 ֆր., փոստի ծախքը մեր վրայ։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.